

ՆԻԿՈԼԱՅ ՀՈՎՀԱՆՆԵՍԻ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

Ապրիլի 24-ին կյանքից հեռացավ ականավոր գիտնական և հասարակական գործիչ, ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ, ՀՀ գիտություն վաստակավոր գործիչ, հայ ժամանակակից արաբագիտական պատմագիտական դպրոցի հիմնադիր, պատմական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր Նիկոլայ Հովհաննեսի Հովհաննիսյանը:

Նիկոլայ Հովհաննիսյանը ծնվել է 1930 թ. հունիսի 10-ին Լենինականում (այժմ Գյումրի): 1953 թ. ավարտել է Երևանի պետական համալսարանի միջազգային հարաբերությունների ֆակուլտետը, իսկ 1956 թ.՝ ասպիրանտուրան: 1968 թ. ստացել է պատմական գիտությունների դոկտորի գիտական աստիճան, 1971 թ.՝ պրոֆեսորի գիտական կոչում: 2006 թ. նա ընտրվել է ՀՀ գիտությունների ազգային ակադեմիայի թղթակից անդամ: Նա 563 գիտական աշխատությունների հեղինակ է, որից 87-ը մենագրական ուսումնասիրություններ են: Նիկոլայ Հովհաննիսյանի գիտական ղեկավարությամբ ավելի քան 50 պատմաբաններ պաշտպանել են թեկնածուական և դոկտորական ատենախոսություններ, այդ թվում՝ Սիրիայից, Եգիպտոսից, Լիբանանից, Հորդանանից, Իրանից, Վրաստանից, Ռուսաստանից:

Պրոֆեսոր Հովհաննիսյանը ՀՀ ԳԱԱ արևելագիտության ինստիտուտի և արդի հայ արևելագիտության հիմնադիրներից է: Նրա ջանքերով Հայաստանում հիմնադրվեց, կայացավ և արևելագիտության ոլորտում իր ուրույն տեղը գրավեց հայ արաբագիտությունը: Նա ՀՀ-ում արաբագիտական պատմագիտական դպրոցի կարևոր հիմնասյուներից է, ով ավելի քան 40 տարի (1962–2003 թթ.) գլխավորել է արաբական երկրների բաժինը, 1995–2006 թթ. զբաղեցրել է ԳԱԱ արևելագիտության ինստիտուտի տնօրենի պաշտոնը:

Անգնահատելի են Ն. Հովհաննիսյանի գիտական վաստակը և ներդրումը համաշխարհային արաբագիտության զարգացման բնագավառում: Նրա բեղուն գիտական գործունեության արդյունքում հայ արաբագիտությունը դարձել է համաշխարհային արաբագիտության կարևոր բաղադրիչը:

Տասնյակ տարիներ պրոֆեսոր Հովհաննիսյանի ուսումնասիրությունների կենտրոնում եղել են արաբական երկրների նորագույն պատմության, միջազգային և տարածաշրջանային հարաբերությունների, «քաղաքական իսլամի», հայ-արաբական, այդ թվում՝ միջպետական հարաբերությունների արդիական հիմնահարցերը: Նա առաջիններից էր, ով խորհրդային Հայաստանում անդ-

ընդարձակ արաբական երկրների ազգային-ազատագրական շարժումների ուսումնասիրությունը և ընթերցողի սեղանին դրեց արժեքավոր մենագրություններ՝ «Ազգային-ազատագրական պայքարը Լիբանանում», «Սիրիական անկախ հանրապետության ստեղծումը», «Ազգային-ազատագրական շարժումն Իրաքում», «Լիբանանյան ճգնաժամը և Լիբանանի հայ համայնքի դիրքորոշումը» և այլն:

Պրոֆեսոր Հովհաննիսյանի ուսումնասիրություններում կարևոր տեղ է զբաղեցնում «Արաբական երկրների պատմություն (VII դ. – 2005 թ.)» քառահատոր աշխատությունը, որը բացառիկ է իր նշանակությամբ և 2007 թ. արժանացել է ՀՀ նախագահի մրցանակի, իսկ 2011 թ. թարգմանվել է արաբերեն և հրատարակվել Հալեպում:

Նիկողայ Հովհաննիսյանի ուսումնասիրությունների շրջանակից դուրս չեն մնացել նաև էթնոքաղաքական հակամարտությունների, այդ թվում՝ Ղարաբաղյան հիմնախնդրի հետազոտությունը՝ «Ղարաբաղյան հիմնախնդիրը. անկախության և ազատության փչե ճանապարհը», ԱՄՆ-ում Մերիլենդի համալսարանում հրատարակված «Էթնոքաղաքական առճակատումներն Անդրկովկասում. նրանց արմատները և լուծումները» և այլն:

Պրոֆեսոր Հովհաննիսյանի գիտական հետաքրքրությունների շարքում հատուկ տեղ էր զբաղեցնում Հայոց ցեղասպանության հայեցակարգային հիմնախնդիրների ուսումնասիրությունը՝ «Հայոց ցեղասպանություն. հայասպանությունը որպես ամենագեղեցիկ դեպքերից. Աշխարհի տասը լեզուներով՝ անգլերեն, գերմաներեն, ռուսերեն, ֆրանսերեն, թուրքերեն, հունգարերեն, ճապոներեն, հայերեն, արաբերեն, պարսկերեն», միջգիտակարգային հետազոտությունը, որին ավելի ուշ ավելացան նաև կորեերեն և ռումիներեն հրատարակությունները: Այս հիմնարար աշխատանքն արժանացել է ՀՀ մշակույթի նախարարության առաջին կարգի դիպլոմի: Նիկողայ Հովհաննիսյանի ջանքերով միջազգային լայն տարածում է ստացել «Արմենոցիդ» եզրը՝ որպես «Հայասպանության» հոմանիշ:

Զգալի է Նիկողայ Հովհաննիսյանի ներդրումը նաև հասարակական կյանքում: Նա զբաղեցրել է ինդոհոլաարաբական բարեկամության և մշակութային կապերի ասոցիացիայի փոխնախագահի պաշտոնը, եղել է Ասիայի և Աֆրիկայի համերաշխության խորհրդային կոմիտեի ու նրա վարչության անդամ, Հայարաբական բարեկամության ընկերության նախագահ, «ԽՍՀՄ – Իրաք» բարեկամության ընկերության փոխնախագահ և այլ ընկերությունների վարչությունների անդամ, մասնակցել տարբեր երկրների բարձրաստիճան պետական այրերի հետ բանակցություններին:

Նիկողայ Հովհաննիսյանն արտասահմանյան մի շարք ակադեմիկոսների և գիտական ընկերությունների անդամ էր, այդ թվում՝ Փարիզի «Արարատ» միջազգային ակադեմիայի, Նյու Յորքի գիտությունների ակադեմիայի, Գերմանիայի Բնության և հասարակության մասին գիտությունների միջազգային ակադեմիայի, Սիրիայի արաբական գիտության պատմության ընկերության, ԱՄՆ-ի Ազգային աշխարհագրական ընկերության, Ցեղասպանագիտության միջազգային ասոցիացիայի և այլն:

Պրոֆեսոր Հովհաննիսյանը պարզեցատրվել է ՀՀ կառավարության «Հայոց Մեծ Եղեռն» ոսկեգոծ մեդալով, Մովսես Խորենացու, «Երախտագիտություն», «Հայրենիքին մատուցած ծառայությունների համար» 2-րդ աստիճանի և այլ մեդալներով:

Քեմբրիջի (Անգլիա) Միջազգային կենսագրական կենտրոնը 2004 թ. Նիկոլայ Հովհաննիսյանին հռչակել է «Աշխարհի առաջատար գիտնական», 2005 թ.՝ ճանաչել «XXI դարի ականավոր գիտնական», իսկ 2009 թ.՝ ներառել «100 բարձրակարգ գիտնականների» ցանկում:

Խորին ցավակցություն ենք հայտնում Նիկոլայ Հովհաննիսյանի ընտանիքին, հարազատներին, գործընկերներին:

ՀՀ ԳԱԱ ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹՅՈՒՆ,
ՀՀ ԳԱԱ ՀԱՅԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ
ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔ,
ՀՀ ԳԱԱ ԱՐԵՎԵԼԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏ